

Beamglow Ltd
vastaan
Euroopan parlamentti ym.

Sopimussuhteen ulkopuolinen yhteisön vastuu — Yhteisön banaanien tuontijärjestelmän yhteensoveltumattomuus Maailman kauppajärjestön (WTO) sääntöjen kanssa — Amerikan yhdysvaltain toteuttamat vastatoimet sellaisen lisätullin muodossa, joka kannetaan WTO:n luvalla yhteisöstä peräisin olevasta tuonnista — WTO:n riitojenratkaisuelimen päätös — Oikeusvaikutukset — Yhteisön vastuu, kun sen elimet eivät ole menelleet lainvastaisesti — Syy-yhteys — Epätavallinen ja erityinen vahinko

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio (suuri jaosto)
14.12.2005 II - 5465

Tuomion tiivistelmä

1. *Vahingonkorvauskanne — Kohde — Sellaisen vahingon korvaaminen, joka aiheutuu lisätullista, joka kannetaan Maailman kauppajärjestön luvalla yhteisöstä peräisin olevasta tuonnista — Yhteisön banaanien tuontijärjestelmän yhteensoveltumattomuus WTO:n sääntöjen kanssa — Kanne Euroopan parlamenttia vastaan — Tutkimatta jättäminen*
(EY:n perustamissopimuksen 43 artiklan 2 kohdan kolmas alakohta (josta on muutettuna tullut EY 37 artiklan 2 kohdan kolmas alakohta); neuvoston asetus N:o 1637/98; komission asetus N:o 2362/98)

2. *Sopimussuhteen ulkopuolinen vastuu — Edellytykset — Sellaisen oikeusnormin riittävän ilmeinen rikkominen, jonka tarkoituksena on antaa yksityisille oikeuksia — Toimielin, jolla ei ole mitään harkintavaltaa — Pelkkä yhteisön oikeuden rikkominen on riittävää (EY 288 artiklan toinen kohta)*
3. *Vahingonkorvauskanne — Maailman kauppajärjestö — WTO-sopimukseen ei ole mahdollista vedota yhteisön toimenpiteen laillisuuden riitauttamiseksi — Poikkeukset — Yhteisön toimenpide, jonka tarkoituksena on ollut WTO-sopimusten täytäntöönpano tai jossa on nimenomainen ja täsmällinen viittaus WTO-sopimukseen — Yhteisön banaanien tuontijärjestelmä — WTO:n riitojenratkaisuelimen toteama yhteensoveltumattomuus WTO:n sääntöjen kanssa — Kyseisen järjestelmän laillisuuden valvonta WTO:n sääntöihin nähden ei kuulu yhteisöjen tuomioistuinten toimivaltaan (EY 288 artiklan toinen kohta; neuvoston asetukset N:o 404/93 ja N:o 1637/98; komission asetus N:o 2362/98)*
4. *Sopimussuhteen ulkopuolinen vastuu — Edellytykset — Yhteisön toimielinten lainvastaisen menettelyn puuttuminen — Todellinen vahinko, syy-yhteys sekä epätavallinen ja erityinen vahinko — Kumulatiivisuus (EY 288 artiklan toinen kohta)*
5. *Sopimussuhteen ulkopuolinen vastuu — Edellytykset — Yhteisön sellaisen banaanien tuontijärjestelmän pitäminen voimassa, joka on yhteensoveltumaton WTO-sopimusten kanssa — Yhdysvaltain viranomaisten toteuttamasta vastatoimesta aiheutunut vahinko — Syy-yhteys (EY 288 artiklan toinen kohta)*
6. *Sopimussuhteen ulkopuolinen vastuu — Edellytykset — Yhteisön toimielinten lainvastaisen menettelyn puuttuminen — Vahinko, joka on aiheutunut yhteisön banaanien tuontijärjestelmän yhteensoveltumattomuudesta WTO-sopimusten kanssa — Epätavallisen vahingon puuttuminen — Yhteisön vastuuta ei ole syntynyt (EY 288 artiklan toinen kohta)*

1. Kanne korvauksen saamiseksi vahingosta, jonka väitetään aiheutuneen lisätullista, jonka perimiseen taloudellisen toimijan harjoittamasta tuonnista Amerikan yhdysvallat sai Maailman kauppajärjestön (WTO) riitojenratkaisuelimeltä

luvan sen jälkeen, kun yhteisössä sovellettu banaanien tuontijärjestelmä oli todettu WTO-sopimusten vastaiseksi, on jätettävä tutkimatta sikäli kuin se on nostettu Euroopan parlamenttia vastaan.

Vahingonkorvausta vaativan kantajan on perusteltua suunnata kanteensa komission ja neuvoston edustamaa yhteisöä vastaan, koska perustamissopimuksen 43 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 37 artikla) 2 kohdan kolmannen alakohdan määräysten mukaisesti komissio ehdotti kyseistä yhteisön maatalouslainsäädäntöä ja neuvosto antoi tämän lainsäädännön, jonka lainvastaisuuden katsotaan olevan väitetyn vahingon synnä. Kyseisessä määräyksessä ei myönnetä tämän asian osalta mitään päätösvaltaa parlamentille, joka voi kyseisen määräyksen nojalla osallistua ainoastaan neuvoo-antavana elimenä menettelyyn, jossa neuvosto antaa yksinään yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevat asetukset, direktiivit ja päätökset.

ja se, ettei yhteisön banaanien tuontijärjestelmää oletetusti ole saatettu näiden sopimusten mukaiseksi, ovat kumpikin seikkoja, joiden on katsottava kuuluvan yksinomaan neuvoston ja komission toimivaltaan.

(ks. 69, 70, 73, 74 ja 75 kohta)

2. EY 288 artiklan toisen kohdan mukaan yhteisö on sopimussuhteen ulkopuolisessa vastuussa elintensä lainvastaisesta menettelystä ainoastaan, jos seuraavat edellytykset täyttyvät: toimielimet ovat menetelleet lainvastaisesti, vahinko on todella syntynyt ja kyseisen menettelyn ja väitetyn vahingon välillä on syy-yhteys. Jos yksi näistä edellytyksistä jää täyttymättä, koko kanne on hylättävä, eikä ole tarpeen tutkia kyseisen vastuun muita edellytyksiä.

Parlamentti ei siis ole voinut myötävaikuttaa sellaisen sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun syntymiseen, johon yhteisö voi joutua todetun yhteensoveltumattomuuden takia, sillä banaanialan yhteisestä markkinajärjestelystä annetun asetuksen N:o 404/93 muuttamisesta annetun asetuksen N:o 1637/98 ja asetuksen N:o 404/93 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetun asetuksen N:o 2362/98, jotka WTO:n riitojenratkaisuelin on todennut WTO-sopimusten vastaisiksi, antaminen

Ensimmäisestä edellytyksestä on todettava, että lainvastaisen menettelyn, johon yhteisön toimielimen väitetään syyllistyneen, on merkittävä oikeusnormin, jonka tarkoituksena on antaa yksityisille oikeuksia, riittävän ilmeistä rikkomista. Ratkaisevana kriteerinä, jonka perusteella tämän edellytyksen voidaan katsoa täyttyneen, on kyseessä

olevan yhteisön toimielimen harkintavallalle asetettujen rajojen selvä ja vakava ylittäminen. Jos toimielimellä on harkintavaltaa vain hyvin vähän tai ei ollenkaan, jo pelkän yhteisön oikeuden rikkomisen voidaan katsoa olevan riittävän ilmeinen rikkominen.

dessä hyväksymänsä erityinen velvoite tai jos yhteisön toimenpiteessä nimenomaisesti viitataan WTO-sopimusten tiettyihin määräyksiin.

(ks. 95–99 kohta)

3. Maailman kauppajärjestön (WTO) sopimukset eivät luonteensa ja rakenteensa vuoksi lähtökohtaisesti kuulu niihin normeihin, joihin nähden yhteisöjen tuomioistuimet valvovat yhteisön toimielinten toiminnan lainmukaisuutta.

Vaikka WTO:n riitojenratkaisuelin olisikin päätöksellään todennut WTO:n sääntöjen vastaiseksi yhteisössä sovelletun banaanien tuontijärjestelmän, sellaisena kuin se perustettiin banaanian yhteisestä markkinajärjestelystä annetulla asetuksella N:o 404/93 ja sellaisena kuin sitä sittemmin muutettiin asetuksilla N:o 1637/98 ja N:o 2362/98, kumpaakaan kyseisistä poikkeuksista ei voida soveltaa sen mahdollistamiseksi, että yhteisöjen tuomioistuimet valvovat kyseisen yhteisön lainsäädännön lainmukaisuutta WTO:n sääntöihin nähden.

Tästä seuraa, että näiden toimielinten toimesta johtuvasta WTO:n sääntöjen mahdollisesta rikkomisesta ei lähtökohtaisesti ole omiaan seuraamaan sopimussuhteen ulkopuolista yhteisön vastuuta.

Yhteisöjen tuomioistuinten olisi valvottava yhteisön toimielinten menettelyn lainmukaisuutta WTO:n sääntöihin nähden vain, jos yhteisön tarkoituksena on ollut panna täytäntöön WTO:n yhtey-

Tähän ei vaikuta sen määräajan päättymisen, jonka WTO on asettanut yhteisölle WTO:n sääntöjen kanssa ristiriitaiseksi todetun toimenpiteen saattamiseksi näiden sääntöjen mukaiseksi, eikä myöskään lupa, jonka WTO on antanut vahinkoa kärsineelle jäsenelle toteuttaa yhteisöä vastaan toimia, joilla

myönnetään hyvitystä ja peruutetaan kauppamyönnytyksiä.

(ks. 127, 130–132 ja 142 kohta)

4. Mikäli vahinko on aiheutunut sellaisesta yhteisön toimielinten menettelystä, jonka lainvastaisuutta ei ole näytetty toteen, yhteisö voi joutua sopimussuhteen ulkopuoliseen vastuuseen silloin, kun seuraavat edellytykset täyttyvät kumulatiivisesti: vahinko on todella syntynyt, vahingon ja yhteisön toimielinten menettelyn välillä on syy-yhteys ja kyseessä oleva vahinko on epätavallinen ja erityinen.

(ks. 174 kohta)

5. Jäsenvaltioiden lainsäädännön yhteisiin periaatteisiin, joihin EY 288 artiklan toisessa kohdassa viitataan, ei voida vedota sellaisen väitteen tueksi, jonka mukaan yhteisöllä on velvollisuus korvata mikä tahansa vahingollinen, vaikka kaukainenkin, seuraus, joka aiheutuu sen elinten menettelystä. Kyseisessä määräyksessä asetettu syy-yhteyttä koskeva edellytys täyttyy, jos yhteisön toimielinten menettelyn ja vahingon välillä on riittävän suora syy-yhteys.

Tällainen suora yhteys on yhtäältä sen, että neuvosto ja komissio pysyttivät voimassa Maailman kauppajärjestön (WTO) sopimusten kanssa yhteensoveltumattoman banaanien tuontijärjestelmän, ja toisaalta sen vahingon välillä, joka taloudelliselle toimijalle aiheutui siitä, että Amerikan yhdysvallat kantoi sen tuotteista lisätullia. Amerikan yhdysvaltain yksipuolinen päätös ottaa tällainen lisätulli käyttöön ei ole omiaan katkaisemaan kyseistä syy-yhteyttä. Kyseisten toimielinten menettely nimittäin välttämättä aiheutti sen, että Yhdysvaltain viranomaiset ryhtyivät vastatoimiin yhteisön hyväksymän WTO:n riitojenratkaisujärjestelmän mukaisesti, joten kyseistä menettelyä on pidettävä aiheutuneen vahingon ratkaisevana syynä.

(ks. 192, 193, 198–200 ja 204 kohta)

6. Niiden vahinkojen osalta, joita taloudellisille toimijoille voi aiheutua yhteisön toimielinten toiminnasta, on todettava, että vahinko on yhtäältä epätavallinen, kun se on suurempi kuin kyseisen alan toimintaan luonnostaan kuuluvat taloudelliset riskit, ja toisaalta erityinen, kun se vaikuttaa erityiseen taloudellisten toimijoiden ryhmään suhteettomalla tavalla muihin toimijoihin verrattuna.

Ei ole osoitettu, että taitettavien pahvi-laatikoiden myyntiä Yhdysvaltain markkinoille harjoittavalle taloudelliselle toimijalle olisi aiheutunut siitä, että yhteisön banaanien tuontijärjestelmä oli Maailman kauppajärjestön (WTO) sopimusten vastainen, mikä sai Yhdysvaltain viranomaiset peruuttamaan yhteisölle antamansa tullimyönnytykset, sellaista vahinkoa, joka olisi suurempi kuin kyseisen toimijan vientitoimintaan luonnostaan kuuluvat riskit. Tullimyönnytysten peruuttamisen mahdollisuus, josta WTO-sopimuksissa määrätään, on nimittäin yksi niistä epävarmuustekijöistä, jotka luonnostaan kuuluvat nykyiseen kansainvälisen kaupan järjestelmään. Tällaista epävarmuutta on näin ollen välttämättä kunkin sellai-

sen toimijan siedettävä, joka pitää tuotantoaan kaupan jonkin WTO:n jäsenen markkinoilla.

Tästä seuraa, että koska kyseiselle toimijalle aiheutunutta vahinkoa ei voida luokitella epätavalliseksi, sen vahingonkorvausvaatimus, joka perustuu siihen, että yhteisö on sopimussuhteen ulkopuolisessa vastuussa, kun sen elimet eivät ole menettelleet lainvastaisesti, on hylättävä.

(ks. 208, 209, 211, 215 ja 217 kohta)